

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 25 iunie 2020¹

Cauza C-510/19

Openbaar Ministerie,

YU,

ZV

împotriva

AZ

[cerere de decizie preliminară formulată de Hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia)]

„Întrebare preliminară – Cooperare polițienească și judiciară în materie penală – Mandat european de arestare – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Articolul 6 alineatul (2) – Noțiunea de autoritate judiciară de executare – Articolul 27 alineatul (3) litera (g) și alineatul (4) – Cerere de consimțământ admisă de Ministerul Public din statul membru de executare”

1. Curtea s-a pronunțat cu diverse ocazii cu privire la noțiunea de „autoritate judiciară”, în sensul articolului 6 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584/JAI², stabilind condițiile care trebuie îndeplinite de autoritatea care *emite* un mandat european de arestare (MEA)³.

2. Această trimitere preliminară oferă Curții oportunitatea de a interpreta dispoziția respectivă, însă acum în legătură cu articolul 6 alineatul (2) din decizia-cadru coroborat cu articolul 27 din aceasta. O instanță belgiană este cea care solicită interpretarea respectivă, ea întrebând în esență dacă Ministerul Public din Țările de Jos poate fi calificat drept „autoritate judiciară” care *consimte* la extinderea urmăririi penale în ceea ce privește infracțiunile menționate într-un MEA anterior, care a fost deja executat.

¹ Limba originală: spaniola.

² Decizia-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 06, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24, denumită în continuare „decizia-cadru”).

³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg și Openbaar Ministerie (Procurorii din Lyon și din Tours) (C-566/19 PPU și C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, denumită în continuare „Hotărârea procurorilor din Lyon și din Tours”) și jurisprudența citată.

I. Cadrul normativ

A. *Dreptul Uniunii. Decizia-cadru 2002/584*

3. În considerentele (5), (6) și (8) se arată:

„(5) Obiectivul stabilit pentru Uniune, și anume de a deveni un spațiu de libertate, securitate și justiție, duce la eliminarea extrădării între statele membre și la înlocuirea acesteia cu un sistem de predare între autoritățile judiciare. Pe de altă parte, introducerea unui nou sistem simplificat de predare a persoanelor condamnate sau bănuite, cu scopul executării sentințelor de condamnare sau a urmăririlor, în materie penală, permite eliminarea complexității și a riscurilor de întârziere inerente procedurilor actuale de extrădare. Relațiile de cooperare clasice care au dominat până în prezent între statele membre ar trebui să fie înlocuite cu un sistem de liberă circulație a deciziilor judiciare în materie penală, atât a celor anterioare sentinței de condamnare, cât și a celor definitive, într-un spațiu de libertate, securitate și justiție.

(6) [MEA] prevăzut în prezenta decizie-cadru constituie prima concretizare, în domeniul dreptului penal, a principiului recunoașterii reciproce pe care Consiliul European l-a calificat drept «piatra de temelie» a cooperării judiciare.

[...]

(8) Deciziile privind executarea [MEA] trebuie să facă obiectul unor controale suficiente, ceea ce înseamnă că o autoritate judiciară din statul membru în care a fost arestată persoana căutată va trebui să ia decizia de predare a acesteia.”

4. Conform articolului 1 („Definiția [MEA] și obligația de executare a acestuia”):

„(1) [MEA] este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării de către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

(2) Statele membre execută orice [MEA], pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentei decizii-cadru.

(3) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană.”

5. Articolul 6 („Stabilirea autorităților judiciare competente”) prevede:

„(1) Autoritatea judiciară emitentă este autoritatea judiciară a statului membru emitent care este competentă să emită un [MEA] în conformitate cu dreptul acestui stat.

(2) Autoritatea judiciară de executare este autoritatea judiciară a statului membru de executare care este competentă să execute [MEA] în conformitate cu dreptul acestui stat.

(3) Fiecare stat membru informează Secretariatul General al Consiliului despre autoritatea judiciară competentă, în conformitate cu dreptul intern.”

6. Conform articolului 14 („Audierea persoanei căutate”):

„În cazul în care persoana arestată nu consimte la predarea sa în modul prevăzut la articolul 13, aceasta are dreptul să fie audiată de autoritatea judiciară de executare, în conformitate cu dreptul statului membru de executare.”

7. Articolul 15 („Decizia de predare”) stabilește:

„(1) Autoritatea judiciară de executare decide, în termenele și în condițiile stabilite în prezenta decizie-cadru, predarea persoanei.

[...]”

8. Articolul 19 („Audierea persoanei în așteptarea deciziei”) prevede:

„(1) Persoana căutată este audiată de autoritatea judiciară, asistată de o altă persoană, desemnată în conformitate cu dreptul statului membru căruia îi aparține instanța judecătorească sesizată.

(2) Audierea persoanei căutate se realizează în conformitate cu dreptul statului membru de executare și în condițiile stabilite de comun acord de autoritatea judiciară emitentă și autoritatea judiciară de executare.

(3) Autoritatea judiciară de executare competentă poate însărcina o altă autoritate judiciară a statului membru din care provine să participe la audierea persoanei căutate, pentru a garanta aplicarea corectă a prezentului articol și a condițiilor stabilite.”

9. În conformitate cu articolul 27 („Eventuala urmărire penală pentru alte infracțiuni”):

„(1) Fiecare stat membru poate notifica Secretariatului General al Consiliului că, în relațiile sale cu alte state membre care au dat aceeași notificare, se prezumă că s-a dat consimțământul pentru ca o persoană să fie urmărită penal, condamnată sau deținută în vederea executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, pentru o infracțiune săvârșită înaintea predării acesteia, alta decât cea care a motivat predarea, cu excepția situației în care, într-un anumit caz, autoritatea judiciară de executare dispune în alt mod în decizia sa de predare.

(2) Cu excepția cazurilor prevăzute la alineatele (1) și (3), o persoană care a fost predată nu poate fi urmărită penal, condamnată sau privată de libertate pentru o infracțiune săvârșită înaintea predării sale, alta decât cea care a motivat predarea sa.

(3) Alineatul (2) nu se aplică în următoarele cazuri:

[...]

(g) atunci când autoritatea judiciară de executare care a predat persoana își dă consimțământul, în conformitate cu alineatul (4).

(4) Cererea pentru consimțământ este prezentată autorității judiciare de executare, însoțită de informațiile menționate la articolul 8 alineatul (1), precum și de o traducere, astfel cum se prevede la articolul 8 alineatul (2). Consimțământul este dat atunci când infracțiunea pentru care este solicitat implică ea însăși obligația de predare, în conformitate cu prezenta decizie-cadru. Consimțământul este refuzat pentru motivele menționate la articolul 3 și, în caz contrar, poate fi refuzat doar pentru motivele menționate la articolul 4. Decizia este adoptată în cel mult 30 de zile de la data primirii cererii.

[...]"

B. Dreptul național

1. Dreptul belgian. Legea privind MEA⁴

10. Articolul 37 arată:

„1. Persoana predată pe baza unui [MEA] emis de o autoritate judiciară belgiană nu poate fi urmărită penal, condamnată sau privată de libertate pentru o infracțiune săvârșită înaintea predării sale, alta decât cea care a motivat predarea sa.

2. Alineatul 1 nu se aplică în următoarele situații:

[...]

În cazul în care, în afara situațiilor prevăzute la primul alineat, judecătorul de instrucție, procurorul sau instanța dorește, după caz, să urmărească penal, să condamne sau să priveze de libertate persoana predată, pentru o infracțiune săvârșită înaintea predării sale, alta decât cea care a motivat predarea sa, este necesar să se depună o cerere de consimțământ la autoritatea judiciară de executare, însoțită de informațiile menționate la articolul 2 alineatul 4, precum și, după caz, de o traducere.”

2. Dreptul neerlandez

a) Legea din 29 aprilie 2004 privind transpunerea deciziei-cadru⁵

11. Articolul 14 prevede:

„1. Predarea este autorizată numai cu condiția ca persoana căutată să nu fie urmărită penal, pedepsită sau să îi fie restrânsă libertatea individuală în alt mod pentru infracțiuni săvârșite înaintea predării sale și care nu au făcut obiectul predării sale, cu excepția cazului în care:

[...]

f) s-a solicitat și s-a obținut consimțământul prealabil al procurorului.

[...]

3. La cererea autorității judiciare emitente și pe baza [MEA] comunicat, însoțit de o traducere, procurorul își dă consimțământul în sensul alineatului 1 litera f) [...] în legătură cu infracțiunile pentru care predarea ar fi putut fi autorizată în temeiul prezentei legi [...]"

⁴ Wet betreffende het Europees aanhoudingsbevel din 19 decembrie 2003 (Belgisch Staatsblad, 22 decembrie 2003, p. 60075).

⁵ Wet van 29 april 2004 tot implementatie van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie betreffende det Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten van de Europese Unie (Stb. 2004, nr. 195, denumită în continuare „Olw”). Aceasta a fost modificată începând cu 13 iulie 2019.

12. Articolul 35 alineatul 1 stabilește:

„Persoana căutată este predată efectiv cât mai curând posibil după emiterea deciziei prin care se consimte în totalitate sau parțial la predarea acesteia. Procurorul stabilește, după ce a convenit cu autoritatea judiciară emitentă, ora și locul predării.”

13. Articolul 44, în versiunea în vigoare înainte de 13 iulie 2019, prevedea:

„Procurorul poate acționa în calitate de autoritate judiciară emitentă.”

14. Articolul 44, în versiunea în vigoare începând de la 13 iulie 2019, are următorul mod de redactare:

„Judecătorul de instrucție [rechter-commissaris] poate acționa în calitate de autoritate judiciară emitentă.”

*b) Legea privind organizarea judiciară*⁶

15. În conformitate cu articolul 127, ministrul Justiției și Securității poate da instrucțiuni generale și speciale referitoare la exercitarea atribuțiilor și a competențelor Ministerului Public.

II. Situația de fapt din litigiu și întrebările preliminare

16. La 26 septembrie 2017, judecătorul de instrucție din cadrul rechtbank van eerste aanleg te Leuven (Tribunalul de Primă Instanță din Louvain, Belgia) a emis împotriva lui AZ, cetățean belgian, un MEA, în vederea urmăririi penale a infracțiunilor de fals și înșelăciune săvârșite în Belgia în anul 2017.

17. Ca urmare a executării MEA respectiv, AZ a fost arestat în Țările de Jos și a fost predat autorităților belgiene la 13 decembrie 2017, în temeiul hotărârii pronunțate de rechtbank Amsterdam (Tribunalul Districtual din Amsterdam, Țările de Jos).

18. La 26 ianuarie 2018, judecătorul de instrucție din Louvain a emis un (al doilea) MEA, solicitând predarea lui AZ pentru alte infracțiuni de fals și înșelăciune decât cele menționate în primul mandat.

19. La 13 februarie 2018, officier van justitie (procurorul) din cadrul arrondissementsparket Amsterdam (Parchetul Regional din Amsterdam, Țările de Jos) și-a dat consimțământul privind urmărirea penală a lui AZ pentru toate infracțiunile menționate în cele două MEA.

20. În sfârșit, AZ a fost condamnat la trei ani de închisoare.

21. AZ a atacat hotărârea la Hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia), invocând faptul că Ministerul Public neerlandez nu poate fi calificat drept „autoritate judiciară” în sensul articolului 6 alineatul (2) și al articolului 27 alineatul (3) litera (g) și alineatul (4) din decizia-cadru.

22. În aceste condiții, Hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles) adresează Curții următoarele întrebări preliminare:

„1.1. Noțiunea de «autoritate judiciară», în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru, reprezintă o noțiune autonomă de drept al Uniunii?

⁶ Wet op de Rechterlijke Organisatie din 18 aprilie 1827 (Legea privind organizarea judiciară, denumită în continuare „Wet RO”).

- 1.2. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 1.1, care sunt criteriile pe baza cărora se poate stabili dacă o autoritate a statului membru de executare reprezintă o astfel de autoritate judiciară, iar [MEA] executat de aceasta reprezintă, prin urmare, o astfel de decizie judiciară?
- 1.3. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 1.1, Ministerul Public neerlandez, mai precis officier van justitie (procurorul), intră sub incidența noțiunii de «autoritate judiciară» în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru și, prin urmare, [MEA] executat de această autoritate reprezintă o decizie judiciară?
- 1.4. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 1.3, este permis ca predarea inițială să fie apreciată de o autoritate judiciară, mai precis Overleveringskamer te Amsterdam (Camera competentă în materie de predări a Tribunalului de Primă Instanță din Amsterdam, Țările de Jos), în conformitate cu articolul 15 din decizia-cadru, care garantează, printre altele, dreptul justițiabilului de a fi ascultat și dreptul de acces la justiție, în timp ce predarea complementară este încredințată unei alte autorități în conformitate cu articolul 27 din decizia-cadru, și anume officier van justitie (procurorul), care nu garantează dreptul justițiabilului de a fi ascultat sau dreptul de acces la justiție, astfel încât, fără un motiv întemeiat, se produce o incoerență evidentă în decizia-cadru?
- 1.5. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebările 1.3 și 1.4, articolele 14, 19 și 27 din decizia-cadru trebuie interpretate în sensul că un procuror, care acționează în calitate de autoritate judiciară de executare, trebuie să garanteze în special dreptul de a fi ascultat și dreptul de acces la justiție ale justițiabilului, înainte de a putea consimți la urmărirea penală, la condamnarea sau la menținerea în detenție a unei persoane în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate pentru o infracțiune pe care aceasta a săvârșit-o înainte de a fi predată în temeiul unui [MEA] și care nu este infracțiunea pentru care este cerută predarea?
2. Officier van justitie (procurorul) al Openbaar ministerie van het arrondissementsparket Amsterdam (Ministerul Public al Parchetului Regional din Amsterdam) care acționează în aplicarea articolului 14 din [Olv] reprezintă autoritatea judiciară de executare în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia cadru care a predat persoana căutată și care își poate da consimțământul în sensul articolului 27 alineatul (3) litera (g) și alineatul (4) din decizia-cadru?"

III. Procedura în fața Curții

23. Cererea de decizie preliminară a fost înregistrată la grefa Curții la 4 iulie 2019.
24. Au formulat observații scrise AZ, Openbaar Ministerie, guvernele german, spaniol, maghiar și neerlandez, precum și Comisia.
25. S-a considerat că nu este necesar să se organizeze o ședință.

IV. Analiză

A. Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare

26. Guvernul german are îndoieli cu privire la validitatea trimiterii preliminare (deși nu se opune în mod formal admiterii sale), deoarece întrebările adresate nu ar fi relevante pentru soluționarea procedurii penale de către instanța de trimitere sesizată cu aceasta.

27. Întrebările respective se referă mai degrabă la acte juridice definitive adoptate în Țările de Jos (predarea lui AZ și consimțământul dat de un procuror neerlandez în vederea urmăririi penale a acestuia pentru infracțiunile săvârșite înaintea predării sale), decât la procedura urmată în fața instanței belgiene. Aceasta din urmă nu ar putea revizui decizia de predare adoptată de o instanță neerlandeză (și anume, cea din statul de executare a MEA).

28. Desigur, instanța de trimitere nu se poate pronunța cu privire la validitatea deciziilor autorităților neerlandeze, care trebuie stabilită în domeniul dreptului intern al statului membru de executare (Țările de Jos) și de către instanțele sale naționale.

29. Or, instanța de trimitere este competentă să aprecieze efectele pe care deciziile adoptate de autoritățile neerlandeze cu ocazia executării MEA emis de instanțele belgiene trebuie să le aibă în dreptul belgian. Plecând de la validitatea acestor decizii – care trebuie prezumată în temeiul principiului încrederii reciproce –, instanța de trimitere poate, astfel cum am menționat, să aprecieze efectele acestora în dreptul lor național.

30. Persoana urmărită penal de instanțele belgiene are dreptul, conferit la articolul 27 din decizia-cadru, „de a nu fi urmărită penal, condamnată sau privată de libertate decât pentru infracțiunea care a motivat predarea sa”, cu excepțiile prevăzute la articolul respectiv⁷.

31. Plecând de la această premisă, AZ nu ar putea fi condamnat sau privat de libertate în Belgia pentru alte fapte decât cele menționate în (primul) MEA executat de Tribunalul Districtual din Amsterdam, cu excepția cazului în care autoritățile neerlandeze au consimțit la extinderea urmăririi penale menționată în (cel de al doilea) MEA, solicitată de autoritățile belgiene.

32. AZ, în calitate de titular al dreptului respectiv, recunoscut prin decizia-cadru, are calitate procesuală activă pentru a-l invoca în fața instanțelor belgiene, care sunt competente să îl urmărească penal, să îl condamne sau să îl priveze de libertate. Prin urmare, acesta poate invoca în favoarea sa efectele care, în dreptul belgian, determină o eventuală neregularitate a deciziei statului de executare prin care s-a consimțit la extinderea urmăririi penale în ceea ce privește infracțiunile menționate în MEA.

33. Desigur, contestația formulată de AZ ar putea fi depusă în fața autorităților neerlandeze, care sunt cele care și-au dat consimțământul în litigiu⁸ și, prin urmare, sunt în măsură să îl revoce. Or, având în vedere că AZ a fost predat deja autorităților belgiene, prin obligarea acestuia să conteste consimțământul în fața instanței dintr-un stat membru de executare (Țările de Jos) din care a plecat deja, s-ar putea împiedica exercitarea dreptului său la o cale de atac efectivă și s-ar prelungi procedura penală.

34. Instanțele belgiene, fără a fi necesar să analizeze validitatea consimțământului dat de autoritățile neerlandeze, o pot aprecia din perspectiva dreptului Uniunii, cu colaborarea Curții, în cazul în care au îndoieli. Cu alte cuvinte, acestea pot analiza aspectele consimțământului respectiv care sunt condiționate în mod exclusiv de decizia-cadru.

35. În special și pentru ceea ce ne interesează aici, instanța de trimitere poate verifica dacă consimțământul a fost dat de o „autoritate judiciară” în sensul articolului 6 alineatul (2) și al articolului 27 din decizia-cadru, deoarece această noțiune (astfel cum vom arăta în continuare) constituie o noțiune autonomă de drept al Uniunii.

⁷ Hotărârea din 1 decembrie 2008, Leymann și Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, denumită în continuare „Hotărârea Leymann și Pustovarov”, punctul 44).

⁸ Prin termenul „consimțământ” facem referire în mod convențional la cel pe care autoritatea din statul de executare îl oferă, în conformitate cu articolul 27 din decizia-cadru, pentru ca persoana care a fost predată deja să fie urmărită penal, condamnată sau privată de libertate pentru o infracțiune săvârșită înaintea predării sale, alta decât cea care a motivat predarea sa.

36. Dacă rezultatul acestei verificări ar fi contrar recunoașterii capacității procurorului neerlandez de a acționa în calitate de autoritate judiciară de executare, în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) și cu articolul 27 din decizia-cadru, instanța de trimitere ar putea deduce consecințele oportune în dreptul belgian.

37. În concluzie, în măsura în care litigiul se limitează la stabilirea aspectului dacă autoritatea neerlandeză care și-a dat consimțământul, la cererea autorităților belgiene, poate fi calificată drept „judiciară” în contextul MEA și în conformitate cu dreptul Uniunii, considerăm că trimiterea preliminară este admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Noțiunea autonomă de „autoritate judiciară” (prima parte a întrebării preliminare)

38. Cu excepția guvernului maghiar, care nu și-a exprimat în mod expres punctul de vedere cu privire la acest aspect, intervenienții în procedura de trimitere preliminară consideră că sintagma „autoritate judiciară” utilizată la articolul 6 alineatul (2) din decizia-cadru este o noțiune autonomă de drept al Uniunii.

39. Împărtășim fără rezerve această afirmație. Deși Curtea s-a pronunțat, până în prezent, cu privire la acea noțiune în contextul articolului 6 alineatul (1) din decizia-cadru (autoritatea judiciară emitentă), considerăm că argumentele respective pot fi extrapolate la interpretarea alineatului (2) al articolului respectiv (autoritatea judiciară de executare).

40. Potrivit jurisprudenței Curții, deși statele membre pot desemna în dreptul lor național, în conformitate cu principiul autonomiei procedurale, „autoritatea judiciară” care este competentă să emită un [MEA], sensul și întinderea acestei noțiuni nu pot fi lăsate la aprecierea lor, „impunând o interpretare autonomă și uniformă în întreaga Uniune, care trebuie stabilită ținând seama în același timp de dispozițiile articolului 6 alineatul (1) din decizia-cadru [...], de contextul în care se înscrie și de obiectivul urmărit de această decizie-cadru”⁹.

41. Aceleași motive sunt valabile și în ceea ce privește noțiunea de „autoritate judiciară” competentă să execute un MEA și, prin extensie, în conformitate cu articolul 27 alineatul (3) litera (g) și alineatul (4) din decizia-cadru, să își dea consimțământul la care fac referire aceste din urmă dispoziții.

42. În consecință, la prima parte a întrebării preliminare trebuie să se răspundă afirmativ, ceea ce creează premisele pentru analiza celorlalte părți, pe care le vom aborda în mod global.

2. Ministerul Public în calitate de autoritate de executare în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru

a) Ministerul Public în calitate de autoritate judiciară emitentă: jurisprudența Curții

43. Curtea a stabilit deja condițiile care trebuie îndeplinite de autoritatea judiciară autorizată să emită un MEA. Aceste condiții decurg dintr-o interpretare bazată pe trei factori: a) modul de redactare a articolului 6 alineatul (1) din decizia-cadru, b) contextul în care se înscrie noțiunea respectivă și c) obiectivul urmărit de decizia-cadru însăși¹⁰.

⁹ Hotărârea procurorilor din Lyon și din Tours, punctul 51 și jurisprudența citată.

¹⁰ A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 mai 2019, PF (Procurorul general al Republicii Lituania) (C-509/18, EU:C:2019:457, denumită în continuare „Hotărârea Procurorului general al Republicii Lituania”, punctul 28).

44. În temeiul considerațiilor anterioare, Curtea a statuat că expresia „autoritate judiciară” „nu se limitează la a desemna numai judecătorii sau instanțele unui stat membru, ci permit să fie acoperite, mai larg, autoritățile chemate să participe la administrarea justiției în ordinea juridică în cauză”¹¹.

45. Pentru a stabili care dintre participanții la administrarea justiției pot fi calificați drept „autoritate judiciară”, Curtea a avut în vedere faptul că decizia-cadru este „un instrument de cooperare judiciară în materie penală, care privește recunoașterea reciprocă nu numai a deciziilor definitive pronunțate de instanțele penale, ci, mai larg, a *deciziilor adoptate de autoritățile judiciare ale statelor membre în cadrul procedurii penale*, inclusiv faza acestei proceduri referitoare la urmărirea penală”¹².

46. Aceasta arată că în special „[t]ermenul «procedură», care trebuie înțeles în sens larg, este susceptibil să acopere procedura penală în ansamblul său, și anume faza prealabilă procesului penal, procesul penal propriu-zis și faza de executare a deciziei definitive pronunțate de o instanță penală împotriva unei persoane care a fost declarată vinovată de săvârșirea unei infracțiuni”¹³.

47. Având în vedere că MEA reprezintă un instrument utilizat în scopul cooperării judiciare, acestea pot fi emise în procedurile penale, în accepțiunea lor largă, inclusiv în acelea în privința cărora procurorul „este pus [...] în situația de a crea condițiile prealabile exercitării puterii judecătorești de către instanțele penale”¹⁴.

48. Noțiunea de „autoritate judiciară”, în sensul articolului 6 alineatul (1) din decizia-cadru, include, așadar, în principiu, Ministerul Public.

49. Or, având în vedere că încrederea reciprocă și recunoașterea mutuală sunt esențiale pentru sistemul deciziei-cadru¹⁵, „autoritatea judiciară emitentă trebuie să poată furniza autorității judiciare de executare asigurări că, în raport cu garanțiile oferite de ordinea juridică a statului membru emitent, ea *acționează în mod independent în exercitarea funcțiilor sale inerente emiterii unui mandat european de arestare*”¹⁶.

50. În consecință, Ministerul Public poate fi calificat drept „autoritate judiciară” în vederea emiterii unui MEA atunci când are un statut care să îi asigure independența, chiar dacă aceasta din urmă nu trebuie să fie, potrivit Curții, identică cu *independența judiciară*.

51. Din această perspectivă, este suficient „să existe norme statutare și organizatorice de natură să garanteze că autoritatea judiciară emitentă nu este expusă, în cadrul adoptării unei decizii de emiterie a unui asemenea mandat de arestare, vreunui risc de a primi în special instrucțiuni individuale din partea puterii executive”¹⁷.

11 Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, denumită în continuare „Hotărârea Poltorak”, punctul 33).

12 Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau), (C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, denumită în continuare „Hotărârea Parchetele din Lübeck și din Zwickau”, punctul 52); sublinierea noastră.

13 *Ibidem*, punctul 54.

14 *Ibidem*, punctul 62.

15 Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, denumită în continuare „Hotărârea Kovalkovas”, punctul 27): principiile încrederii reciproce și recunoașterii mutuale „permit crearea și menținerea unui spațiu fără frontiere interioare. Mai concret, principiul încrederii reciproce impune, îndeosebi în ceea ce privește spațiul de libertate, securitate și justiție, fiecăruia dintre aceste state să considere, mai puțin în situații excepționale, că toate celelalte state membre respectă dreptul Uniunii și în special drepturile fundamentale recunoscute de acesta”.

16 Hotărârea Parchetele din Lübeck și din Zwickau, punctul 74; sublinierea noastră.

17 *Ibidem*, punctul 74.

52. În plus față de condițiile menționate anterior – participarea la administrarea justiției și independența în ceea ce privește excluderea instrucțiunilor individuale din partea puterii executive –, Curtea adaugă o a treia condiție, referitoare la procedura în care Ministerul Public este autorizat să emită un MEA: emiterea unui MEA de către procuror trebuie supusă controlului jurisdicțional¹⁸.

53. În concluzie, Ministerul Public care participă la administrarea justiției poate fi considerat „autoritate judiciară emitentă” dacă beneficiază de un statut organic care exclude posibilitatea de a primi instrucțiuni individuale din partea puterii executive. În acest caz, el va fi autorizat să emită un MEA, cu condiția ca decizia lui să poată fi atacată în fața unei instanțe¹⁹.

b) Aplicarea jurisprudenței respective în privința Ministerului Public în calitate de autoritate de executare a MEA

54. Condițiile descrise mai sus, referitoare la calitatea de autoritate emitentă a Ministerului Public, sunt aplicabile de asemenea în vederea calificării sale drept „autoritate judiciară de executare” a unui MEA?

55. În timp ce AZ și guvernele german și spaniol răspund afirmativ la această întrebare, guvernul neerlandez optează pentru o aplicare mai puțin riguroasă a condițiilor privind independența și supunerea la controlul jurisdicțional.

56. Amintim că, potrivit deciziei de trimitere:

- AZ a fost predat în temeiul hotărârii unei instanțe din Amsterdam, care a acționat în calitate de „autoritate judiciară de executare” în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru;
- în schimb, consimțământul prevăzut la articolul 27 din decizia-cadru a fost dat de un procuror, tot din Amsterdam, a cărui calitate în acest scop este în discuție în procedura principală.

57. Pe baza acestor împrejurări, instanța de trimitere solicită să se stabilească în mod specific dacă Ministerul Public neerlandez poate să execute un MEA, cu alte cuvinte să acționeze în calitate de „autoritate judiciară” în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru.

58. Or, această întrebare are logică dacă se pornește de la premisa că „autoritatea judiciară care și-a dat consimțământul” (articolul 27 din decizia-cadru) coincide cu „autoritatea judiciară de executare” [articolul 6 alineatul (2) din decizia-cadru]. Astfel cum am arătat mai sus, în prezenta cauză, o instanță neerlandeză este cea care a dispus executarea MEA, în timp ce Ministerul Public neerlandez doar și-a dat, ulterior, consimțământul solicitat de autoritățile belgiene pentru a extinde urmărirea penală în ceea ce privește infracțiunile imputate lui AZ.

59. Prin urmare, ceea ce este relevant aici, în cazul în care Ministerul Public din Țările de Jos ar avea în abstract calitatea de „autoritate judiciară de executare”, este dacă acesta putea să își dea consimțământul, în conformitate cu articolul 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru, în legătură cu extinderea respectivă a urmării penale cu privire la infracțiunile incriminate.

18 Cerința respectivă „nu constituie o condiție pentru a putea considera această autoritate drept autoritate judiciară emitentă în sensul articolului 6 alineatul (1) din decizia-cadru [...] [și] nu face parte din normele statutare și organizatorice ale autorității menționate, ci privește procedura de emitere a unui astfel de mandat”. Hotărârea procurorilor din Lyon și din Tours, punctul 48.

19 Aceasta se aplică, desigur, în ceea ce privește emiterea unui MEA care are ca obiect efectuarea urmării penale. Fiind vorba despre un MEA pentru executarea unei pedepse, Curtea elimină necesitatea ca decizia Ministerului Public să fie supusă controlului jurisdicțional. Hotărârea din 12 decembrie 2019, Openbaar Ministerie (Ministerul Public din Bruxelles) (C-627/19 PPU, EU:C:2019:1079, denumită în continuare „Hotărârea procurorului din Bruxelles”, punctul 39).

60. Din interpretarea literală a articolului 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru rezultă că numai persoana care a *executat* MEA își poate da *consimțământul*. Consimțământul la care se referă legiuitorul în dispoziția respectivă poate fi dat chiar de „autoritatea judiciară de executare care a predat persoana”. Claritatea modului de redactare nu permite, în opinia noastră, dezbateri suplimentare.

61. Articolul 27 din decizia-cadru exclude, așadar, faptul că, în împrejurările din speță, procurorul poate consimți la extinderea urmăririi penale cu privire la infracțiunile care au condus la predarea lui AZ. În temeiul dispoziției respective, consimțământul ar trebui dat de autoritatea de executare neerlandeză (în prezenta cauză, instanța din Amsterdam) care a predat deja persoana respectivă autorităților belgiene.

62. Dacă este adevărat, întrebarea instanței de trimitere nu are legătură cu împrejurările concrete din litigiu. Indiferent care este în abstract poziția Ministerului Public în calitate de autoritate judiciară de executare, având în vedere că o instanță neerlandeză este cea care, în acest caz, a predat persoana căutată, procurorul din Amsterdam nu era în măsură să își dea consimțământul la care face referire articolul 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru.

63. Pe de altă parte, Openbaar Ministerie (Ministerul Public) susține, dimpotrivă, că, dincolo de modul de redactare a articolului 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru, autonomia procedurală a statelor membre le permite să desemneze drept „autoritate judiciară care își dă consimțământul” o altă „autoritate judiciară” decât cea de executare.

64. În opinia noastră, dispoziția nu permite această interpretare, ci, mai degrabă, o exclude.

65. Astfel cum am menționat, statele membre pot stabili în mod liber ce autoritate judiciară este competentă să execute un MEA. Totuși, după soluționarea acestui aspect, legătura [stabilită la articolul 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru] dintre autoritatea respectivă și cea care consimte la extinderea MEA nu poate fi eliminată în temeiul principiului autonomiei procedurale.

66. Decizia-cadru stabilește o relație de identitate între cele două autorități, indisponibilă pentru legiuitorii naționali. Autonomia acestora se limitează la desemnarea autorității judiciare de executare, dar nu se extinde până în punctul în care se face abstracție de regula instituită de decizia-cadru (autoritatea de executare trebuie să fie de asemenea autoritatea care își dă consimțământul).

67. În plus, această relație de identitate are la bază motive rezonabile:

- pe de o parte, autoritatea care a executat deja MEA este cea mai în măsură să aprecieze oportunitatea extinderii acestuia, având în vedere că a avut ocazia să cunoască detaliile sale;
- pe de altă parte, în cazul în care autoritatea care își dă consimțământul este diferită de cea care a executat MEA, decizia sa va necesita o perioadă, de care aceasta din urmă nu ar avea nevoie, fiind deja familiarizată cu cauza. O astfel de întârziere va implica probabil prelungirea soluționării procedurii de extindere și, în aceeași măsură, a situației juridice a persoanei predate, care, prin definiție, nu este firească din perspectiva exercitării efective a drepturilor sale²⁰.

²⁰ Curtea a admis în Hotărârea din 9 octombrie 2019, NJ (Parchetul din Viena) (C-489/19 PPU, EU:C:2019:849), că o instanță „confirmă” MEA emis de un procuror aflat în subordinea puterii executive. Aceasta nu implică totuși că statele membre pot *dedubla* în favoarea a două autorități competența de a emite un MEA. Ceea ce presupune acest lucru este pur și simplu că autoritatea emitentă este cea care a „confirmat” decizia procurorului. În aceleași condiții, statele membre pot include în procedura consimțământului prevăzută la articolul 27 din decizia-cadru o altă autoritate decât cea care a executat MEA, însă aceasta din urmă este cea care va trebui să își dea consimțământul în mod formal.

68. Cu toate că, în definitiv, nu împărtășim premisa de la care pleacă Openbaar Ministerie (Ministerul Public), vom examina argumentul său cu titlu subsidiar, începând cu condițiile pe care ar trebui să le îndeplinească pentru a executa un MEA. În continuare, le vom aborda pe cele care ar trebui îndeplinite de către acesta pentru a consimți la extinderea urmăririi penale cu privire la faptele menționate într-un MEA care a fost deja executat.

c) Condițiile necesare pentru executarea unui MEA și calitatea Ministerului Public în Țările de Jos

69. Considerăm că cele trei condiții, menționate anterior, pentru ca Ministerul Public să poată emite un MEA (și anume: participarea la administrarea justiției, independența și posibilitatea efectuării unui control jurisdicțional)²¹ pot fi extrapolate la executarea unui MEA.

70. Amintim că, potrivit Curții, „[î]n ceea ce privește o măsură cum este emiterea unui [MEA], care este de natură să aducă atingere dreptului la libertate al persoanei în cauză, consacrat la articolul 6 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, această protecție implică adoptarea unei decizii care îndeplinește cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective”²².

71. Acest criteriu trebuie aplicat și în ceea ce privește executarea unui MEA, deoarece, prin aceasta, persoana afectată poate fi de asemenea privată de dreptul la libertate personală. Desigur, acest lucru se va întâmpla atunci când executarea va conduce imediat la o pedeapsă cu închisoarea, ca urmare a procedurii inițiate împotriva persoanei predate. Dar acest lucru se va întâmpla de asemenea, chiar mai devreme, ca urmare a privării (temporare) de libertate pe care autoritatea judiciară de executare o poate dispune, în timp ce se pronunță asupra predării, astfel cum prevede articolul 12 din decizia-cadru.

72. Spre deosebire de ceea ce se întâmplă în cazul emiterii unui MEA, protecția dreptului la o cale de atac efectivă a persoanei afectate de executarea acestuia nu se structurează pe două niveluri: în procedura de executare a MEA lipsește echivalentul procedurii de emiterie a mandatului național de arestare²³. Cu toate acestea, în ceea ce privește singurul nivel existent, și anume cel al deciziei privind executarea, trebuie să se respecte garanția privind dreptul la o cale de atac efectivă.

73. În consecință, „autoritatea judiciară de executare”, în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru, trebuie să fie în măsură să exercite această funcție în mod obiectiv și independent. Aceasta nu poate fi expusă, astfel cum nici autoritatea judiciară emitentă nu ar fi trebuit să fie, „riscului ca puterea sa de decizie să facă obiectul unor ordine sau al unor instrucțiuni exterioare, în special din partea puterii executive, astfel încât să nu existe nicio îndoială cu privire la faptul că decizia de [executare] a [MEA] revine acestei autorități, iar nu, în definitiv, puterii menționate”²⁴.

74. Corolarul celor de mai sus îl reprezintă faptul că Ministerul Public va fi autorizat să execute un MEA în conformitate cu dreptul Uniunii numai dacă nu este susceptibil să primească ordine sau instrucțiuni din partea puterii executive. Acest lucru nu era aplicabil în Țările de Jos, la momentul situației de fapt din litigiul respectiv, deoarece, în conformitate cu articolul 127 din Wet RO, parchetul neerlandez putea primi instrucțiuni individuale din partea puterii executive.

21 A se vedea punctele 43-53 din aceste concluzii.

22 Hotărârea Parchetele din Lübeck și din Zwickau, punctul 68.

23 Hotărârea din 1 iunie 2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, punctele 55-57). În realitate, s-ar putea considera că procedura de executare a MEA are la bază o protecție pe trei niveluri: cele două prevăzute în ceea ce privește procedura de emiterie a MEA și cea reprezentată de procedura de executare.

24 Hotărârea Parchetele din Lübeck și din Zwickau, punctul 73.

75. Ajunși în acest punct, nu ar fi necesar să se verifice, în plus, dacă, în procedura de executare a MEA de către Ministerul Public din Țările de Jos, este prevăzută o cale de atac în justiție echivalentă cu cea impusă de Curte în privința MEA pe care instituția respectivă, dacă ar fi independentă de puterea executivă, l-ar putea emite²⁵.

76. În această ipoteză, aceeași cerință ar putea fi transpusă la executarea unui MEA de către Ministerul Public. Căile de atac formulate împotriva deciziilor sale în fața unei instanțe ar urmări de asemenea „să garanteze faptul că respectarea condițiilor necesare pentru [executarea] unui [MEA] [...] respectă cerințele care decurg dintr-o protecție jurisdicțională efectivă”²⁶.

d) Condițiile pentru ca Ministerul Public neerlandez să poată consimți extinderea faptelor consemnate într-un MEA care a fost deja executat

77. În ceea ce privește consimțământul prevăzut la articolul 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru, considerăm că trebuie să se aplice aceleași condiții precum cele aplicabile în cazul executării MEA, dintre care Ministerul Public neerlandez nu o îndeplinește pe cea de a doua (independența deplină a puterii executive).

78. Prin urmare, nici Ministerul Public neerlandez nu ar putea să își dea consimțământul respectiv fără ca cerința de independență să poată fi relativizată dincolo de ceea ce rezultă deja din jurisprudența Curții cu privire la articolul 6 alineatul (1) din decizia-cadru²⁷.

79. Nu ar trebui să se facă abstracție nici de cerința unei căi de atac în justiție, atunci când cel care își dă consimțământul este Ministerul Public, în calitate de instituție independentă de puterea executivă.

80. Astfel, prin cererea adresată autorității judiciare de executare în vederea obținerii consimțământului său pentru ca persoana predată deja să fie urmărită penal, condamnată sau privată de libertate pentru o altă infracțiune decât cea menționată în MEA care a determinat predarea, autoritatea judiciară emitentă eliberează, din punct de vedere material, un *nou* MEA.

81. Consimțământul respectiv este solicitat în legătură cu o „altă infracțiune” (cu alte cuvinte, o infracțiune care, din diverse motive, nu a fost menționată în MEA care a determinat predarea persoanei căutate), astfel încât poate fi formalizat numai în cadrul unei proceduri echivalente cu cea care a condus la executarea aceluși MEA.

82. În aceste condiții, consimțământul autorizează în realitate o extindere (substanțială)²⁸ a urmăririi penale cu privire la infracțiunile imputate persoanei respective. Prin urmare, este logic că, pentru a-și da consimțământul, Ministerul Public trebuie să respecte aceleași cerințe pe care ar fi trebuit să le respecte în ceea ce privește MEA inițial, inclusiv posibilitatea ca decizia lui să fie contestată²⁹.

25 Hotărârea procurorilor din Lyon și din Tours, punctul 62: „atunci când dreptul statului membru emitent atribuie competența de emiteră a unui [MEA] unei autorități care, deși participă la administrarea justiției din acest stat membru, nu este ea însăși o instanță judecătorească, decizia de emiteră a unui astfel de [MEA] și în special caracterul proporțional al unei astfel de decizii trebuie să poată fi supuse în respectivul stat membru unei căi de atac jurisdicționale care îndeplinește pe deplin cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective”.

26 *Ibidem*, punctul 63.

27 Altfel, s-ar denatura modelul deciziei-cadru ca sistem de predare între autoritățile judiciare fără participarea – în afara celei strict instrumentale și administrative – a autorității guvernamentale [Hotărârea din 28 iunie 2012, West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punctul 54)].

28 Această cerere nu trebuie confundată cu cea care permite introducerea unor schimbări pur descriptive sau accidentale cu privire la situația de fapt prezentată în MEA executat deja. Curtea admite schimbări care nu modifică natura infracțiunii inițiale și nu conduc la motive de neexecutare (Hotărârea Leymann și Pustovarov, punctul 57).

29 Guvernul neerlandez a susținut că respectiva cale de atac există în dreptul național, chiar dacă nu a fost utilizată de AZ.

83. În concluzie, chiar dacă Ministerul Public neerlandez participă la administrarea justiției și deciziile sale pot fi supuse unui eventual control jurisdicțional, riscul să fie expus ordinelor sau instrucțiunilor individuale din partea puterii executive implică faptul că acesta nu poate fi calificat drept „autoritate judiciară” în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru și nu poate să își dea consimțământul menționat la articolul 27 alineatul (3) litera (g).

3. Dreptul de a fi auditat în procedura de exprimare a consimțământului prevăzută la articolul 27 alineatul (3) litera (g) din decizia-cadru

84. Având în vedere răspunsul pe care îl propunem la întrebările anterioare, este inutil să răspundem la aceasta. Totuși, pentru a fi exhaustivi, ne vom pronunța cu privire la ultima dintre problemele ridicate de instanța de trimitere.

85. Potrivit Openbaar Ministerie (Ministerul Public) și guvernului neerlandez, decizia-cadru nu conferă persoanei predate deja dreptul de a fi audiată de autoritatea de executare înainte de a se pronunța și de a-și da consimțământul cu privire la extinderea urmăririi penale în ceea ce privește infracțiunile pentru care va putea fi judecată.

86. Decizia-cadru prevede, la articolul 14, dreptul de a fi audiat al „persoanei care nu consimte la predarea sa”, precizându-se că articolul 19 prevede o procedură de audiere în acest scop. Pe de altă parte, nu există nicio dispoziție privind achiesarea persoanei care a fost deja predată la cererea de extindere a urmăririi penale. Întrucât cererea se adresează autorității judiciare de executare, s-ar putea crede că aceasta necesită doar consimțământul autorității respective.

87. În opinia noastră, faptul că decizia-cadru nu face referire la acest aspect nu poate priva persoana predată de dreptul său de a fi audiată (care este inclus în dreptul la apărare, inerent dreptului la o cale de atac efectivă) înainte de extinderea urmăririi penale în ceea ce privește infracțiunile menționate în MEA inițial.

88. Această extindere, dacă este acceptată, poate presupune ca persoana în cauză să fie urmărită penal, condamnată sau privată de libertate pentru o altă infracțiune decât cea pe care a putut să o conteste în trecut. Prin urmare, de soluționarea diferendului privind aceste aspecte depinde stabilirea infracțiunilor pentru care persoana respectivă va putea fi judecată în final, ceea ce evidențiază caracterul peremptoriu al dreptului la o cale de atac efectivă.

89. Nu există niciun motiv pentru ca acest drept la apărare să fie eliminat în cea de a doua procedură, ale cărei consecințe, astfel cum am menționat, pot fi la fel de sau mai nefavorabile decât cele din prima (cea care a condus la MEA inițial).

90. Respectarea dreptului la apărare în procedura de extindere a urmăririi penale s-ar putea concretiza în unul dintre următoarele moduri:

- fie, astfel cum propune guvernul german, se inițiază o procedură de audiere în cadrul procedurii prevăzute la articolul 27 din decizia-cadru,
- fie se oferă persoanei predate deja posibilitatea de a se opune extinderii respective în fața autorității emitente, ca procedură prealabilă, pentru ca aceasta să trimită cererea autorității de executare.

C. Limitarea temporală a efectelor hotărârii Curții

91. Openbaar Ministerie (Ministerul Public) a solicitat ca, în cazul în care Curtea consideră că acesta nu poate fi considerat „autoritate judiciară”, în sensul articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru, hotărârea care pune capăt acestei proceduri de trimitere preliminară să nu aibă efecte imediate.

92. Curtea poate numai în mod excepțional, în aplicarea principiului general al securității juridice inerent ordinii juridice a Uniunii, să considere necesar să limiteze posibilitatea oricărei persoane interesate de a invoca o dispoziție pe care a interpretat-o în scopul de a contesta raporturi juridice stabilite cu bună-credință. Pentru a putea impune o astfel de limitare, este necesară întrunirea a două criterii esențiale: buna-credință a celor interesați și riscul unor consecințe grave³⁰.

93. Trebuie să se pornească de la premisa că există buna-credință a autorităților neerlandeze, care nu au ezitat să adapteze fără întârziere legislația lor la jurisprudența Curții referitoare la articolul 6 alineatul (1) din decizia-cadru. Totuși, situația este diferită în cazul riscului unor consecințe grave: aplicarea imediată a interpretării articolului 6 alineatul (2) din decizia-cadru propusă aici nu trebuie să conducă la acele consecințe care, în plus, nu au fost identificate cu exactitate de Openbaar Ministerie (Ministerul Public).

V. Concluzie

94. Având în vedere considerațiile anterioare, propunem Curții să răspundă Hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia) după cum urmează:

„Articolul 6 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că noțiunea de «autoritate judiciară de executare», ca noțiune autonomă de drept al Uniunii, nu include Ministerul Public dintr-un stat membru, care este expus riscului de a primi, direct sau indirect, ordine sau instrucțiuni individuale din partea puterii executive.

Articolul 27 alineatul (3) litera (g) și alineatul (4) din Decizia-cadru 2002/584/JAI trebuie interpretat în sensul că Ministerul Public dintr-un stat membru, care este expus riscului de a fi supus în mod direct sau indirect ordinelor sau instrucțiunilor individuale ale puterii executive, nu își poate da consimțământul la care se referă dispoziția respectivă.”

³⁰ Hotărârea Kovalkovas, punctul 52 și jurisprudența citată.